

Padányi József

Hadseregek a katasztrófavédelemben

A katonai erő igénybevétele a katasztrófák megelőzésében és a következmények felszámolásában hosszú és eredményes múltra tekint vissza.

A hazai kezdetek

A múlt század közepétől pontos adatokkal rendelkezünk arról, hogy a hadsereg erőit hol és hogyan vetették be pusztító árvizek, tüzek és egyéb - elsősorban természeti - katasztrófák esetén. A honvédség akkori szervezete, felszereltsége és diszlokációja miatt a gyalog- és műszaki csapatok kerültek leggyakrabban igénybevételre mind békében, mind az I. világháború idején.

A két világháború között egy igen jól szervezett árvédekezési rendszer alapjait rakták le. Ez olyannyira figyelembe vette az igényeket, hogy a hadsereg békeszervezését is befolyásolta. Ennek megfelelően osztották el a meglévő műszaki zászlóaljok erőit és eszközeit.

A II. világháborút követő években is az árvízvédekezés jelentette a legnagyobb kihívást. A vezetési rendszert folyamatosan igazították az élet diktálta követelményekhez, így a 60-as évek közepére egy jól működő árvédekezési rendszer jött létre. Jellemző erre az időszakra az is, hogy a természeti katasztrófák (árvíz, rendkívüli időjárás) mellett, egyre többször került sor a civilizációs - elsősorban ipari - katasztrófák következményeinek felszámolására. Ilyenek voltak a tömeges közlekedési balesetek, az újpesti börgyári tűz, vagy az ercsi raktártűz.

Külföldi alapelvek

A katonai erő igénybevétele a békeidőszaki katasztrófák esetén más országokban is általános. Talán elegendő utalnom az Andrew-hurrikán következményeinek felszámolására Floridában, vagy az elmúlt napokban Olaszországban bekövetkezett áradásokra. Ezekben az országokban az az alapállás, hogy az adófizetők pénzéből fenntartott szervezeteknek kötelessége a segítségnyújtás, a polgárok biztonságának garantálása.

Az általam vizsgált országokban - Egyesült Államok, Anglia, Svájc, Olaszország, Ausztria - a biztonságot fenyegető veszélyek elhárítása, felszámolása egységes rendszerben történik.

Ennek a rendszernek a része a közigazgatás, a polgári védelem, a tűzoltóság, a rendőrség, az ágazati felelős szervek és a hadsereg. Az adott veszélyhelyzet felszámolására mindig azt az erőt mobilizálják, mely képes hatékonyan beavatkozni. A katasztrófák elleni küzdelemben ilyenek tekintik a hadsereget és ennek megfelelően veszik igénybe.

Különböző módszerek

Az igénybevétel ugyanakkor országonként más és más. Van ahol különlegesen felszerelt és kiképzett alakulatokat tartanak készenlétben erre a célra (Olaszország, Franciaország, Svájc). Máshol úgynevezett kettős rendeltetésű csapatokat hoztak létre, melyek alkalmasak - ugyanazzal a kiképzéssel és felszereléssel - a háborús feladatok ellátására és a katasztrófák elleni küzdelemre is (Németország, Ausztria). Megint máshol a reguláris csapatokat veszik igénybe, azzal az érveléssel, hogy háborús felkészítésük, felszerelésük és terveik - némi módosítással - alkalmasak a békeidőszak katasztrófainak kezelésére is (USA, Anglia). Jellemző ugyanakkor, hogy valamennyi országban keresik a még jobb, még hatékonyabb módszereket ezen a területen. Kimondva - kimondatlan ezekben az országokban is változik a hadsereg szerepe, helye, megítélése. A hagyományos szembenállás megszűnése miatt

átértékelik és erőforrásként kezelik ezt a szervezetet. Új feladatokat szabnak részére, igyekeznek "hasznossá és hasznosíthatóvá" tenni azt. Ilyen új szerep az ENSZ feladatokban való részvétel, humanitárius és környezetvédelmi feladatok, valamint a katasztrófák kezelésében való részvétel. Vannak országok ahol a szervezeti-szervezési intézkedések már ezek szellemében készülnek. Jó példa erre Németország, ahol összevonták a legfelsőbb szintű műszaki-vegyivédelmi vezetést, mivel feladataik egy jelentős része - katasztrófák elleni harc - azonos.

Nemzetközi együttműködés

A NATO integráló szerepe igen jelentős ezen a területen is. A tagországok bármelyikében bekövetkező katasztrófa esetén, a szervezet azonnal képes tömeges légi és földi segítségnyújtásra, bevonva a katonai vezetés, irányítás erőit és végrehajtó eszközeit. Ennek elveit, a végrehajtás részleteit az adott szintű tanácskozó testület minden évben napirendjén tartja.

Követendő példaként érdemes még megemlíteni azt a Németország és Ausztria között kötött "kölsönös segítségnyújtási megállapodást" mely rendelkezik a katonai erő és az eszközök határ átlépésének rendjéről katasztrófák esetén.

Az alkalmazás megítélése

Melyek azok a katasztrófák, melyeknél alkalmasnak tartják a katonai erőt az igénybevételre? Mindenütt elfogadják a földmozgások, rendkívüli időjárási viszonyok (nagy tömegű hó, szél), erdő- és bozóttüzek, járványok, ipari balesetek, ökológiai katasztrófák és nukleáris balesetek esetén történő beavatkozást. Nem egységes a megítélése a migrációs veszélyeknek és a külföldön történő igénybevételnek. Eltérő a megítélése a társadalom működési zavaraiából adódó katasztrófák kezelésének is.

Padányi József alez.